

VIVE LA LIBERTE!* İKİNCİ MEŞRUTİYETİN MÜZİKAL COŞKUSU

Dr. Evren Kutlay Baydar

Koç Üniversitesi

ekutlay@ku.edu.tr

ÖZET

II. Abdülhamid devrinin son günlerinde ilan edilen 2. Meşrutiyet, Osmanlı yönetiminde büyük yenilikler öngörmüştür. Uzun zaman hazırlıkları yapılan meşrutiyetin getireceği yeni anlayış, karşıt görüşleri de beraberinde getirdiyse de çoğunlukla coşkuyla karşılanmıştır. Osmanlıda yaşamlarını sürdüren Türk ya da farklı tebaalardan müzisyenleri olduğu kadar saray erkânını da derinden etkileyen bu olay için, 19. yüzyılda Osmanlı imparatorluğunun içinde bulunduğu batılılaşma hareketinin bir sonucu olarak, dönemin favori müzik tarzı olarak benimsenmiş batı müziği formlarında çeşitli eserler üretilmiştir. Bu makalede, eserlerini meşrutiyet rejimini sağlayan kişilere ithaf eden müzisyenler ve ilgili eserleri, batı müziğinin 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunca nasıl ele alındığı genel hatlarıyla özetlendikten sonra, irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı'da batı müziği, Osmanlı'da Avrupa müziği, İkinci Meşrutiyet ve Müzik, İkinci meşrutiyet ve Avrupa müziği

ABSTRACT

II. Constitution, which was announced during the last days of Sultan Abdulhamid II.'s reign, foresaw big renovations. Although the "New idea" behind the long prepared II. Constitution brought contrary opinions, it was encountered with a great enthusiasm by a big portion of the public. For this event, which affected deeply the Turkish musicians and musicians of different origins living on the Ottoman lands, as well as the court members, as a result of the Ottoman Empire's westernization process in all areas and music, favorite musicians of the era composed works in western forms. In this article, after summarizing generally, how western music was handled by the Ottoman Empire, musicians, who dedicated works to the Constitution and their works will be analyzed.

Keywords: Western music in the Ottoman Empire, European Music in the Ottoman Empire, II. Constitution and Music, Second Constitution and European Music

* Yaşasın Özgürlük!: II. Meşrutiyet'in mottolarından biri

1. 19. YÜZYIL OSMANLISINDA BATI MÜZİĞİNDE GENEL DURUM

19. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunda topyekûn bir batılılaşma hareketini temsil eder. Finansal, askeri, sosyal, ekonomik alanları etkisi altına bu eğilimden müzik de nasibini almıştır. Temelleri III. Selim devrine dayanan, ancak aktif olarak II. Mahmud devrinde uygulanan bu “batılılaşma” hareketi sonucu savaş yeteneğini yitirmiş, başına buyruk, isyankâr ve disiplinsiz bir örgüt haline gelen yeniçeri ocağı kaldırılarak, yerine, Avrupalı düzende bir ordu kurulmuş, Avrupalı eğitmenlerce yetiştirilen bu orduya yeniçeri bandosu ayak uyduramayınca yeni bir Askeri bando kurma çalışmalarına başlanmıştır. Birkaç başarısız eğitmenin ardından yeni bandoyu yönetmek ve yetiştirmek üzere 1828 yılında İtalya’dan ünlü opera bestecisi Gaetano Donizetti’nin ağabeyi Giuseppe Donizetti davet edilerek “Osmanlı Saltanat Müzikalarının Baş Ustakarı” ünvanıyla “Muzıka-ı Hümayün” adıyla anılan ve gelecekte içinde saray orkestrasından opera-operet grubuna kadar çeşitli alt müzik gruplarını barındıracak ve yetiştirecek ve bir konservatuar görevi üstlenecek olan kurumun direktörü olarak atanmıştır.

Giuseppe Donizetti, II. Mahmud’un batı müziğinin Osmanlı topraklarında gelişimini destekleme politikasının da yardımıyla Muzıka-ı Hümayün Askeri bandosunu kısa bir sürede batı müziği repertuarından eserler çalacak seviyeye getirmiştir. Donizetti, ayrıca Türk müziğini çok seslendirme deneyimlemeleriyle de batı müziğini Osmanlı’da yayma ve sevdirmeye çalışmıştır. Kendisinden sonra Muzıka-ı Hümayün’ün ya da onun alt kurumlarının başına geçen Guatelli, Pisani, Aranda, Dussap gibi farklı tebaalardan müzisyenler de aynı amaca hizmet etmişlerdir. Bu batılı müzisyenlerin olduğu kadar başa geçen padişahların batı müziği politikaları doğrultusunda Osmanlı imparatorluğunda batı müziği zaman zaman duraksamalara uğradıysa da yükselerek ilerlemeye devam etmiştir. 19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde batı müziği artık yaygın olarak icra edilir ve üretilir olmuştur. Başta İstanbul olmak üzere Osmanlı Devletinin çeşitli şehirlerinde yaşamayı tercih eden Avrupalı Levanten müzisyenlerle Türk müzisyenler, nota ve müzik aletleri satan müzik mağazaları, kurulan korolar, orkestralar ve okul muzıkları Osmanlı’nın dört bir yanında faaliyet göstermektedirler.

2. II. ABDÜLHAMİD'İN MÜZİK ANLAYIŞI VE MEŞRUTİYET

V. Murad'ın üç aylık saltanatının ardından 31 Ağustos 1876'da II. Abdülhamid tahta geçmiştir. Abdülhamid de V. Murad gibi Muzika-ı Hümayün'ün şefi Guatelli'den müzik dersleri, Dussap'tan piyano dersleri almış, çocukluğundan itibaren batı müziğine büyük ilgi duymuştur (Gazimihal, 1939, s.146). Şehzadeliği sırasında Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu ve Naum Tiyatrosu'ndaki temsilleri takip etmiş, İtalyan Operasına hayranlık duymuştur (Öztuna, 1970, s.7). Abdülaziz devrinde alaturka müziğe yönelen sarayın ilgisi, Abdülhamid döneminde tekrar Avrupa müziğine yönelmiştir.

Kendisi iyi bir piyanist olan fakat kardeşi V. Murad'ın seviyesine hiçbir zaman ulaşamamış olan Abdülhamid'in müzik bilgisi ve zevki ile ilgili görüşlerini, kızı Ayşe Osmanoğlu, kitabında babasının ağzından şu şekilde aktarmaktadır (Osmanoğlu, 1994, s.24-29):

Başlıca eğlencem musiki dinlemek... Bununla uğraşırken yorgunluğumu hissetmiyorum... Gençliğimde piyanoya merak etmişim. Babam (Abdülmeccid I) bütün şehzadelerine Avrupa'dan piyano getirtmişti. Saraya İtalyan ve Fransız musiki muallimleri alınmıştı. Bu muallimlerden Fransız Alexandre Efendi bana hoca tayin edilmişti. Epeyce bir müddet çalıştım. Musikiyi çok sevmeme rağmen, ne yazık ki gaili bir hayat bana musikiye lazım gelen vakti verdirtmedi.

Ziya Şakir de “Sultan Abdülhamid'in son günleri” başlıklı kitabında Abdülhamid'in müzik bilgisini ve müzik tercihini kendi ağzından şu şekilde aktarmaktadır (Şakir, 2006):

Musikiyi hem severim hem de anlarım. Evvela şunu söyleyeyim ki güzel nota bilirim. Sonra oldukça iyi piyano, biraz da keman çalarım. Alaturka musikiden pek o kadar hoşlanmam, insana uyku getirir. Alafranga musikiyi tercih ederim. Bilhassa opera ve operetler pek hoşuma gider.

Abdülhamid, özellikle piyano ve yaylı çalgılar için yazılmış oda müziği eserleri ve İtalyan operaları dinlemekten zevk almış, bu durum, Ayşe Sultan tarafından

Babam, alafranga musikiyi alaturkaya tercih ederdi. Alaturka güzeldir ama daima gam verir. Alafranga değişiktir, neş'e verir. Piyanoda alaturka dinlenmez. Kendine mahsus alaturka sazlarla çalınmalıdır.

şeklinde ifade edilmiştir (Osmanoğlu, 1994, s.28).

Abdülhamid, ayrıca, sarayında inşa ettirdiği tiyatrosunda düzenli konserler, operalar ve operetler icra edilmesini desteklemiş, Avrupa'nın ünlü müzisyenleri turnelerinin bir durağı olarak İstanbul'u seçmiş, İstanbul'un belli başlı tiyatrolarının yanı sıra padişahın davetiyle bu tiyatrodada sahneye çıkmışlardır.

Abdülhamid, çocukları Ayşe, Zekiye, Rafia ve Naime Sultanlar ve Şehzade Burhaneddin Efendiye de piyano dersleri aldirmiş, hatta bilhassa kendisi onların piyanoda pratik yapmalarına yardım etmiştir (Osmanoğlu, 1994, s.29). Babası Abdülmecid'in şehzadelere Avrupa'dan birer piyano getirttiği gibi kendisi de saraya piyano ve çeşitli müzik aletleri aldirarak çocuklarının enstrüman eğitimine ön ayak olmuştur.

Kısacası, Abdülhamid'in batı müziğinin gelişimini destekleyen politikasıyla, II. Mahmud döneminde temelleri atılan Avrupai müzik anlayışı, Osmanlı topraklarında hayat bulmaya ve gelişmeye devam etmiştir.

Batı müziğinde Avrupa'yı yakalama çabasında olan ve Avrupa şehirlerinde gösterime giren operaların aynı günlerde hatta kimi zaman ilk olarak İstanbul'da sahnelenmesini destekleyen, Avrupa'dan meşhur müzisyenleri davet eden, Avrupa'ya batı müziği eğitimi almaları için Türk öğrenciler gönderen Osmanlı Devleti için bu gelişmelerin olduğu yıllar, özellikle de 19. yüzyılın ikinci yarısı, askeri ve finansal açılardan çöküş yıllarıdır. Her ne kadar Tanzimat döneminin batı müziğinin gelişimi açısından olumlu etkileri olduysa da, diğer alanlarda gerek Islahat fermanları gerekse büyük ümitler bağlanan 1876'daki I. Meşrutiyet'in ilanı beklenen sonuçları getirmemiştir. Kendisini bir borç yatağı içinde bulan Osmanlı imparatorluğu 1877-78 Osmanlı - Rus Savaşı sonucunda da hezimete uğramıştır. Osmanlı'nın boyunduruğu altındaki Bulgar, Sırp, Arnavut, Karadağ gibi toplumlar milliyetçilik hareketiyle bağımsızlıkları için ayaklanmışlar, memleket parçalanma tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır.

Tüm bu çöküş alametleri Osmanlı aydınlarını çözüm yolu arayışına itmiş, 1889'da bir grup Askeri Tıbbiyeli, kendi aralarında "İttihat ve Terakki Cemiyeti" adını verdikleri bir örgüt kurmuşlar, kendilerini de Jön Türkler/Genç Türkler olarak tanımlamışlardır. Meşrutiyet

taftarı olan bu grup, gün geçtikçe kalabalıklaşarak, ilerleyen yıllarda “Paşa” unvanını alacak Enver ve Niyazi Beylerin de eklenmesiyle daha da güçlenmiş, katı bir yönetim sergileyen II. Abdülhamid’e muhalif olarak Kanun-i Esasi’nin yeniden kabulüyle Osmanlı Devletinin yeniden kalkınmasını hedeflemişlerdir.

**Sultan II. Abdülhamid ve onun iki baş muhalifi Enver ve Niyazi Beyler
II. Meşrutiyet’in anısına basılmış 11/24 Temmuz 1908 tarihli bir kartpostal
(Orlando Carlo Calumeno Koleksiyonu-Yadigar-ı Hürriyet)**

Kolağası Niyazi Bey’in ve Resne’de Enver Bey’in isyan etmesi halk tarafından da desteklenince Abdülhamid direnemeyerek 24 Temmuz 1908’de II. Meşrutiyeti kabul etmiştir. Her ne kadar aynı ideolojileri öne sürdüğü 1789 Fransız devriminden yüzyirmi yıllık bir gecikmeyle ilan edilen II. Meşrutiyet, savunduğu “Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik” vs. gibi kavramlarla Osmanlı’da büyük sevinç ve coşku yaratmıştır. II. Meşrutiyet anlayışının sonucu olarak halkın çeşitli tebaalara mensup kısımları yeniden kurulan mecliste söz sahibi olmuşlardır. Bu coşku, Balkanlar ve İstanbul başta olmak üzere ülkenin her yerindedir. Türk, Arap, Rum, Ermeni, Yahudi tüm Osmanlı vatandaşları elele vererek II. Meşrutiyet’in vaat ettiği özgürlüğü kutlamaktadırlar.

İzmir'deki Frenk mahallesinde (Şimdiki Alsancak) şimdiki Gazi Kadınlar Sokağında bayraklarla süslenmiş II. Meşrutiyet kutlamaları (Orlando Carlo Calumeno Koleksiyonu-Yadigar-ı Hürriyet)

İşte, bu kutlamaların bir bacağı da Osmanlı topraklarında hayat bulan batı müziği vasıtasıyla olmuştur. Osmanlı topraklarında yaşayan müzisyenler, II. Meşrutiyet'in ilanını sağlayan "İttihat ve Terakki Cemiyeti"ne, Enver ve Niyazi Paşa'lara ya da direkt olarak II. Meşrutiyet'in anısına eserler üretmişlerdir.

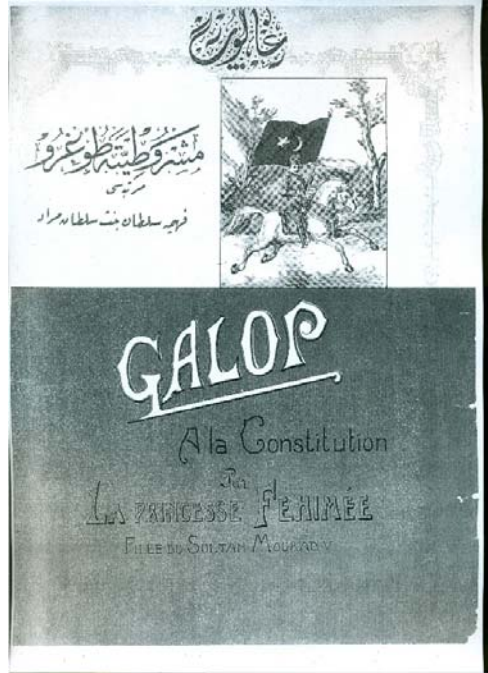

3. SARAYDA MEŞRUTİYET'İN YANKILARI

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra basılan bir kartpostal
(Mert Sandalcı Koleksiyonu)

Abdülhamid Meşrutiyet'in ilanına karşı kırk gün kadar direndiyse de, II. Meşrutiyet Sultan'ın akrabalarını sevindirmiş olmalıdır ki, örneğin V. Murad'ın kızı Fehime Sultan bu günü Meşrutiyet Galop'u (Galop A La Constitution) adını verdiği eseriyle kutlamıştır. Her ne kadar bu sevincin altında meşrutiyet'in ilanına verilen desteğin mi yoksa babasının ezeli rakibi amcasının mağduriyetinin mi olduğunu tam olarak belirlememiz mümkün olmasa da, sonuçta, saraya mensup Saltanat ailesinin üyeleri II. Meşrutiyet'in ilanını ürettikleri eserleriyle ölümsüzleştirmişlerdir.

V. Murad'ın kızı Fehime Sultan'ın "Meşrutiyet Galop'u"
(Mert Sandalcı Koleksiyonu)

Yine saray erkânından olup “Vive La Liberte!” (Yaşasın Özgürlük) sloganıyla II. Meşrutiyet’in anısına eser besteleyen bir diğer isim ise II. Abdülhamid’den sonra, Meşrutiyet’in ilanının hemen ardından İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin desteğiyle 1909 yılında tahta çıkacak padişah V. Mehmed Reşad’ın oğlu Şehzade Necmeddin Efendi’dir.

Şehzade Necmeddin Efendi’nin “Vatan Polka”sı da II. Meşrutiyet için bestelenmiş bir eserdir. “Vatan” kelimesi II. Meşrutiyet’in ilanı ile sıklıkla kullanılan bir terim olmuştur.

Şehzade Necmeddin Efendi’nin Vatan Polka’sı
(Vedat Kosal Arşivi)

4. SELVELLI'LERİN MEŞRUTİYET COŞKUSU

İstanbul doğumlu İtalyan asıllı besteci, piyanist ve orkestra şefi Italo Selvelli'nin babası İtalya'nın özgürlük mücadelesi verdiği ve bağımsızlığını kazanmaya çalıştığı yıllarda milliyetçi gruplarda aktif rol almış ancak karşıt gruplarla mücadelesi sırasında 1854–55 yılı civarında İstanbul'a göç etmiştir. Italo Selvelli müzik eğitimini İtalya'nın Palermo şehrindeki Kraliyet müzik akademisinde üstün başarıyla tamamlayarak doğduğu şehir olan İstanbul'a geri dönmüş ve batı müziği konusunda, konserler vererek, öğrenciler yetiştirerek ve eserler üreterek çok yönlü çalışmalarda bulunmuştur. Hatta bestelediği Reşadiye Marşı V. Mehmed Reşad devrinde Osmanlı Devletinin milli marşı olarak kabul edilmiştir (Kutlay Baydar, 2010).

Italo Selvelli, Rıza Bey'in bestelediği "Kardeşlik Şarkısı" nın armonizasyonunu yapmıştır. Bu eserin kapağında bir tarih bilgisi olmasa da, adından yola çıkarak II. Meşrutiyet döneminde bestelendiğini tahmin edebilir, dönemin "Özgürlük, Kardeşlik, Eşitlik" temalarını sözleriyle desteklediğini görebiliriz. Ayrıca, şarkının sözünü yazan Musahipzade Celal Bey (1868–1959), II. Meşrutiyet döneminde yetişmiş tiyatro yazarıdır. Cumhuriyet döneminde de tiyatro yazmaya devam etmiş, konularını Osmanlı gündelik hayatından almıştır. Gerek Italo Selvelli'nin yaşadığı yıllar gerekse Celal Bey'in aktif olarak yazmaya başladığı yıllar göz önüne alındığında eserin II. Meşrutiyet'in ilanı ile ortaya çıktığı fikri desteklenebilir.

Italo Selvelli'nin armonize ettiği "Kardeşlik" şarkısının kapağı ve sözleri
(Evren Kutlay Baydar "Osmanlı'nın Avrupalı Müzisyenleri" kitabından-Mert Sandalcı Koleksiyonu)

KARDEŞLİK ŞARKISI

“Kuran bize emreder
İncil dahi öyle der
Tevrat da Zebur ile
Veriniz der elele
 Elele verelim
 Kardeşçe birleşelim
Bu Osmanlı Bucağı
Bize ana kucağı
Bir kanunla yaşarız
Her müşkili aşarız
 Elele verelim
 Kardeşçe birleşelim
Bak şu göçen askere
Dikkat eyle bir kere
Hatice'nin yavrusu
Maritche'nin kuzusu
 Elele verelim
 Kardeşçe birleşelim
Bak Hasan'la Vartan'a
Asker oldu vatana
Bak Nesim'le Petro'ya
Asker oldu orduya
 Elele verelim
 Kardeşçe birleşelim
Senin baban Agop'un
Benim babam Yakup'un
Bu topraktır kararı
Bu topraktır mezarı
 Elele verelim
 Kardeşçe birleşelim
Vatandaşız ezelden
Çalışalım tez elden
Gözümüz açalım
Cehaletten kaçalım
 Elele verelim
 Kardeşçe birleşelim”

Selvelli ailesinin birden fazla müzisyen üyesi vardır. Nitekim, Italo Selvelli'nin kardeşi Augusto (Giusto) Selvelli de İstanbul'da yaşamını sürdüren bir müzisyendir (Kutlay Baydar, 2010). Augusto Selvelli "Hürriyet kahramanları, vatansever Niyazi ve Enver Bey"lere ithafen 11 Temmuz anısına bir marş bestelemiştir. 11 Temmuz Rumi/24 Temmuz Hicri tarihinde II. Meşrutiyet ilan edilmiş ve bu coşkuya Augusto Selvelli de Osmanlı topraklarında yaşayan İtalyan asıllı bir Osmanlı vatandaşı olarak katılmıştır.

Augusto Selvelli'nin Op.18 no.lu marşının kapağı
(Selvelli Ailesi Koleksiyonu)

Yukarıdaki satırlarda da bahsettiğimiz gibi, Niyazi ve Enver Beyler İttihat ve Terakki Cemiyetinin önde gelen temsilcileridir. Resneli Niyazi, II. Meşrutiyetin ilanına yol açan ayaklanmanın lideri olmuş, kendisinden "Kahraman-ı Hürriyet" olarak bahsedilmiş, hatta adı bir savaş gemisine verilmiş, idealist bir Osmanlı subayıdır (Ahmad, 1995). 1897 Osmanlı Yunan savaşında okuldan yeni mezun olmuş genç bir teğmenken gösterdiği olağanüstü kahramanlıklarla rütbesi üsteğmenliğe yükseltilmiş, padişah tarafından saray davet edilmiştir (Aydemir, 1999). Aydemir'in ifadesiyle Niyazi Bey, "Aslında ve tam anlamıyla idealist bir Osmanlı subayıdır. Niyazi Bey Türk değil, Arnavut'tur. Ama o kendini Arnavut değil,

Osmanlı sayar. Onun gayesi Osmanlı Devletini kurtarmaktır. Hatta padişaha sadık kalarak... Ama memleketin felakete gittiğini görür. Rejim değişmelidir. Osmanlı milleti meşrutiyete kavuşmalı, iç savaşlar bitmelidir.”

Niyazi Bey’in arkadaşı Enver Bey’de 1908’in “Kahraman-ı Hürriyet”i olarak anılmaktadır. O da Niyazi Bey gibi Meşrutiyetin ilanında büyük rol oynamış, ilerleyen yıllarda “Paşa” rütbesine kadar yükselmiştir.

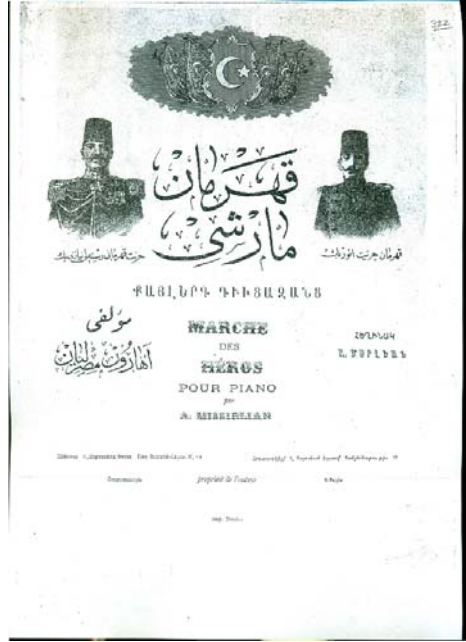
Anlaşılan babaları gibi milliyetçi ve yaşadıkları topraklara bağlı olan Selvelli kardeşler, Osmanlı Devleti için o yıllarda büyük önem taşıyan II. Meşrutiyet’i kutlamaktan geri kalmamışlardır.

5. DİĞER MÜZİSYENLER

II. Meşrutiyet’in ilanında önemli rol oynamış bu iki isme eser ithaf eden müzisyen sadece Augusto Selvelli değildir. Bu bağlamda dikkat çeken bir diğer eser, Ermeni asıllı müzisyen A. Mısırlıyan’ın piyano için düzenlediği “Kahramanlar Marşı”dır. Marşa adını veren “Kahramanlar” Niyazi ve Enver Bey’lerin portre resimleri de eserin kapağında mevcuttur. Eserin bir başka özelliği ise II. Meşrutiyet döneminde görülen bir alışkanlık olarak eseri tasvir eden tüm yazıların Osmanlıca, Ermenice ve Fransızca¹ olarak üç dilde de yazılmış olduğudur.

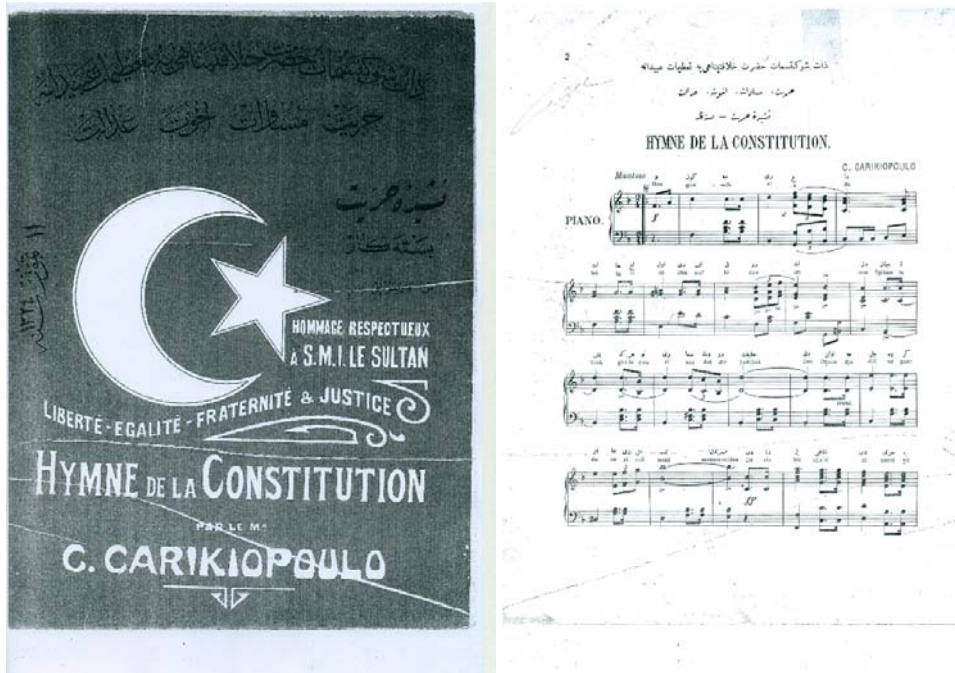
Ud çalmadaki büyük yeteneği ve neşeli üslubu nedeniyle “Afet” ön adıyla anılan Hapet Mısırlıyan (1847–1919), müziğe kanun çalarak başlamış, daha sonra ailesiyle birlikte gidip dört yıl kaldığı Mısır’da ud çalmayı öğrenmiştir. 22 yaşındayken döndüğü İstanbul’da müzik çalışmalarına devam etmiş, Mısır’da yaşadığı yılların anısına “Mısırlıyan” soyadını almıştır. 1905–1908 yılları arasında Osmanlıca bir müzik dergisi olan “Saz ve Söz” dergisini çıkartmış, bu dergide örneklediği eserleri hem Hamparsum notasıyla hem de batı müziği notasıyla yayınlarken batı müziği notasyon sistemini öğretme amacını gütmüştür.

¹ Osmanlıca, Ermenice, Rumca ve Fransızca’nın eser başlıklarında aynı anda kullanımı II. Meşrutiyet döneminin alışkanlıklarından biridir.

A. Mısırlıyan'ın “Kahramanlar Marşı”nın Kapağı
(Mert Sandalcı Koleksiyonu)

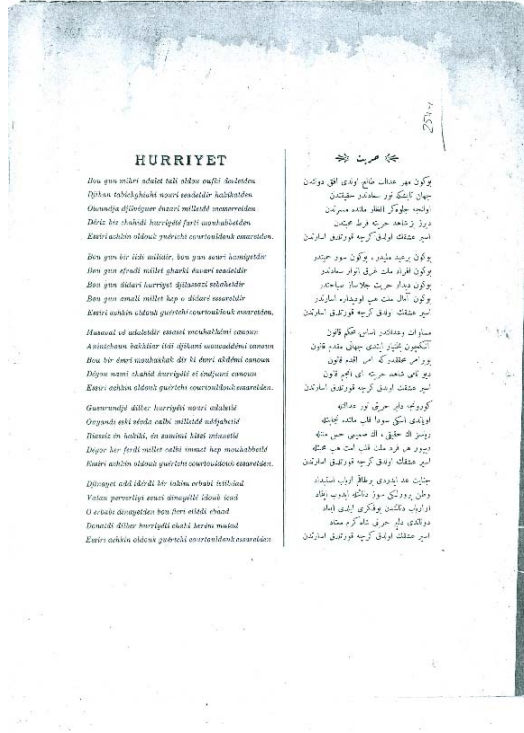
Bir diğer eser C. Carikiopoulo'nun Sultan'a ithafen bestelediği “Hymn de la Constitution” (Meşrutiyet Ün'ü) dür. Eserin kapağında Meşrutiyet'in temsil ettiği “Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ve Adalet” kavramlarının da altı çizilmiştir.

Carikiopoulo'nun “Meşrutiyet Ün”ünün kapağı ve ilk sayfası
(Mert Sandalcı Koleksiyonu)

“Hürriyet” başlığıyla, “Bugün mihiri adalet tali oldu ufki devletten” sözleriyle başlayıp her kıtası “Esiri aşkın olduk gerçi kurtulduk esaretten” sözleriyle biten marşın güftesi de günün anlamını ve altında yatan ideolojiyi yansıtmaktadır.

Carikiopoulo'nun “Meşrutiyet Ün”ünün sözleri
(Mert Sandalcı Koleksiyonu)

C. Carikiopoulo'nun adı ilk olarak 1888 tarihli Şark Ticaret yıllığında İstanbul'un Pera semtinde ikamet eden bir piyano öğretmeni olarak geçmektedir. 1904 yıllığında ismi kalın harflerle yazılmış olan Carikiopoulo, 1909 yıllığında piyano, org ve şan öğretmeni olarak “Çukurcuma”da oturmaktadır, 1914 yıllığına kadarki her yılda ismi “Professeurs de Musique” (Müzik Öğretmenleri) listesinde geçmektedir. Yıllıklardan 1888'de İstanbul'a geldiğini anladığımız Carikiopoulo'nun Milano'daki “Braidense Ulusal Kütüphanesi” kataloglarında “Tu es Petrus” adlı solo bas ve koro için bestelediği bir eserine rastlanmıştır:

CARIKIPOULO, G. C.

“Tu es Petrus”, per Basso solo e coro.

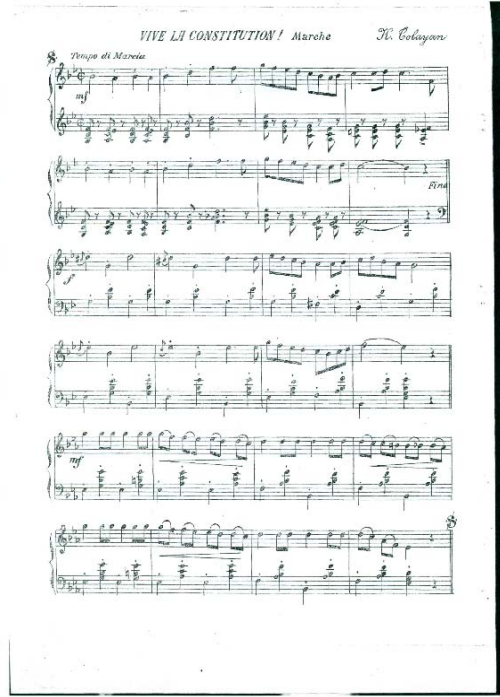
I-Rvat (Mus.252): ms. sec.XX, cc.130-133v.

Biblioteca Nazionale Braidense (Braidense Ulusal Kütüphanesi), Milano, İtalya

Avrupalı bir müzisyen olan Carikiopoulo yaşamının en az yirmialtı yıllık bir kesitini İstanbul'da geçirmiş ve yaşamını sürdürdüğü Osmanlı topraklarında cereyan eden tarihsel olaylardan biri olan II. Meşrutiyet'in ilanını "Meşrutiyet Ün"ü ile ölümsüzleştirmiştir.

Hakkında en az malumat olan, isminden Ermeni asıllı olduğunu tahmin ettiğimiz bir diğer müzisyen Colayan da Meşrutiyet'in anısına "Vive La Constitution" (Yaşasın Meşrutiyet) başlıklı bir marş bestelemiştir. Her ne kadar bu müzisyenle ilgili bir kayıda ulaşılamadıysa da Meşrutiyetle ilişkili bir eseri olduğu için kendisine bu makalede yer verilmiştir.

Colayan'ın "Yaşasın Meşrutiyet" başlıklı marşının ilk sayfası
(Mert Sandalcı Koleksiyonu)

6. SONUÇ

19. yüzyıl itibariyle batı müziğinin icra ve üretiminin Osmanlı İmparatorluğunda yaygınlaşmasıyla, batı müziği formlarında üretilen eserler, 19. yüzyıl Osmanlı'sında gelişen tarihsel olayları ölümsüzleştirmişlerdir. Bu bağlamda II. Meşrutiyet'in yarattığı coşkuyu Osmanlı topraklarında yaşamlarını sürdüren farklı din ve milletlere mensup, farklı tebaalardan

müzisyenler, batı müziği formlarındaki eserlerle kutlamışlardır. Bilindiği üzere Osmanlı dönemine ait birçok eser (özellikle de müzik eserleri) savaş yıllarında ve sonrasında çeşitli sebeplerle kaybolmuş, bir kısmı dünyanın çeşitli ülkelerindeki kütüphanelere dağılmış, bir kısmı ise koleksiyonerlerin elindedir. Dolayısıyla “Osmanlı’da klasik batı müziği konusunda” yapılan araştırmalar kaynak bulmak açısından zorluklarla gerçekleştirilmektedir. Ancak burada listelediğimiz eserlerin varlığı da, bize, bu bağlamda bestelenen daha birçok eserin olabileceğini göstermektedir. Ayrıca bu araştırma Osmanlı imparatorluğunda 19. yüzyıl batılılaşma hareketinin sonucunda ön plana alınan batı müziği çalışmalarının Osmanlı tarihinin önemli olaylarının altını çizmek için de kullanıldığını gözler önüne sermektedir.

KAYNAKÇA

FEROZ Ahmad, Çev: Nuran Yavuz (1995). İttihat ve Terakki (1908–1914), Kaynak Yayınları. İstanbul.

KUTLAY BAYDAR Evren (2010). Osmanlı’nın “Avrupalı” Müzisyenleri. Kapı yayınları. İstanbul.

CALUMENO Orlando Carlo (2008). Yadigar-ı Hürriyet: Orlando Carlo Calumeno Koleksiyonundan Meşrutiyet Kartpostalları ve Madalyaları. Birzamanlar Yayıncılık. İstanbul.

CARIKIOPOULO, G.C. “Tu es Petrus”. Biblioteca Nazionale Braidense (Braidense Ulusal Kütüphanesi), Milano, İtalya. Katalog No: I-Rvat (Mus 252).

CERVATI Freres (1888–1914). Şark Ticaret Yıllıkları. Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi. İstanbul

GAZİMİHAL Mahmud Ragıp (1939). Türk Askeri Muzıkları Tarihi. İstanbul.

KOSAL, Vedat. Basılmamış Şahsi (Özel) Arşivi (Varisi Renin Kosal). İstanbul

OSMANOĞLU Ayşe (2007). Babam Sultan Abdülhamid. Selis yayınlar. İstanbul.

ÖZTUNA Yılmaz (1970). Resimlerle Türkiye Tarihi. Hayat yayınları. İstanbul.

SANDALCI Mert. Basılmamış Şahsi (Özel) Koleksiyon. İstanbul

SELVELLI, Luis Miguel. Basılmamış Aile Özel Koleksiyonu. İstanbul ve İtalya.

ŞAKİR Ziya (2006). Sultan Abdülhamid’in Son Günleri. Çatı Yayınları. İstanbul.